O’ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O’RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
ANDIJON DAVLAT UNIVERSITETI
PEDAGOGIKA FAKULTETI MUSIQA TA'LIMI YO’NALIShI
III-BOSQICH TALABASI
«MUSIQA TARIXI» FANIDAN

KURS ISHI

N.A. Rimskiy-Korsakov ijodida simfiniya janri mavzusida

Musiqa ta’limi 5111100

RAXBAR : **U.Mamajonov**

BAJARUVChI: **R.Turg’unova**

ANDIJON-2015

Mavzu: N.A. Rimskiy-Korsakov ijodida simfoniya janri

Reja:

Kirish

Asosiy qism

1. **N.A. Rimskiy-Korsakov ijodiy yo'li**
2. **N.A. Rimskiy-Korsakov simfonuk ijodi**
3. **Kompozitorning "Qor qiz" operasi**
4. **Shaxrizoda Sharq siyitasi**

Xulosa

Foydalanilgan adabiyotlar

Ilovalar

“Kelajakda O’zbekiston yuksak darajada taraqqiy etgan iqtisodi bilangina emas, balki bilimdon, ma’naviy jihatdan yetuk farzandlari bilan ham jahonni qoyil qilishi lozim”.

Kirish

Prezidentimiz Islom Abdug’aniyevich Karimov ushbu so’zlarni aytayotganda ma’naviy jihatdan yetuk farzandlarni tarbiyalash uchun musiqa bosh ro’lni ijro etishini ko’zda tutgan bo’lsalar ajab emas.

Ma’naviyat “ma’ni”, “ma’no” so’zlarining ko’plik shakli bo’lib, insonning ma’noli hayoti va faoliyatini bildiradi. Inson hayotining ma’noliligini esa musiqasiz, san’atsiz tasavvur qilib bo’lmaydi.

Ma’lumki, musiqa san’ati o’z tabiatiga ko’ra insonlar hayotini, ularning voqelikka bo’lgan munosabatini va turli ichki kechinmalarini musiqiy tovushlar, badiiy obrazlar vositasida yorqin tasvirlaydi. Musiqa inson hayotiga kuchli ta’sir e’ta olish xususiyati bilan milliy ruhda tarbiyalashning muhim manbai hisoblanadi.

Ruhiyati sog’lom inson – qarimaydi. Ruhi tetik insonning kayfiyati chog’, hech qachon tushkunlikka tushmaydi. Ruhiyatning davosi esa musiqadir. Ruhan baquvvat, ruhan tetik bo’lgan insonda tashabbuskorlik,

bunyodkorlik g'oyalari tug'ilaveradi. Bu Vatanimizning gullab yashnashiga yanada taraqqiy etishiga xizmat qiladi. Biz yosh avlod tarbiyasida aynan shunga, ruh sog'lomligiga e'tibor qaratishimiz lozim. Ruhi sog'lom insonga buzg'unchi va yot g'oyalar also yaqin yo'lamaydi.

Musiqa fani bizni ezgulikka , tashabbuskorlikka, vatanni sevishga, nafosat va madaniyatimizni oshirishga, fikr doiramizni kengaytirishga xizmat qiladi. Musiqaga oshno bo'lgan qalbga hech qachon yomonlik yaqin yo'lamaydi. Qo'shiqlar kuylaganimizda, kuylar tinglaganimizda kayfiyatimiz ko'tariladi, yana ham ko'proq mehnat qilgimiz, yangiliklar yaratgimiz keladi.

Hurmatli Prezidentimiz Islom Abdug'aniyevich Karimov **"Bolalar musiqa va san'at maktablarining moddiy – texnik bazasini mustahkamlash va ularning faoliyatini yanada yaxshilash bo'yicha 2009 – 2014 – yillarga mo'ljallangan davlat dasturini tayyorlash bo'yicha chora tadbirlari to'g'risida"** farmoyish chiqardilar. Bu albatta bejiz emas. Chunki, inson ma'naviyatini tarbiyalashda musiqaning o'rni beqiyos. U inson hayotini mazmunli qiladi, ma'naviy jihatdan boyitadi. San'at insonning go'zallikka bo'lgan ehtiyojlarini qondirishi barobarida, uning his - tuyg'ularini uyg'otadi, ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi. Ezgulik sari yetaklaydi. Bu bilan insonning ma'naviy o'sishiga sharoit yaratadi. Ijtimoiy va shaxsiy hayotida eng murakkab muammolarni hal etishda yordam beradi, har bir kishi hayotda o'z o'rnini topishiga ham ko'maklashadi. Buning uchun musiqani tushunish, u bilan oshno bo'lish lozim.

So'zimiz avvalida bejiz ARASTU fikrlarini yodga olmadik.

Yoshlarni ma'nan yetuk, axloqan tetik qilib tarbiyalash uchun mana bugungi kunda musiqa fani "Yoshlarni tarbiyalash predmetlari" qatoriga kiritilgan.

Lekin bundan qay darajada , qay usulda foydalanish, fanga nisbatan qanday yondoshish har bir o'qituvchining o'ziga bog'liq. Shu o'rinda

musiqa fani maktabda o’qitiladigan har bir predmet, jumladan ona-tili, adabiyot, matematika, rasm, mehnat, kimyo, jismoniy madaniyat, tarix, milliy istiqlol g’oyasi va boshqa fanlar bilan o’zaro bog’liqligini aytib o’tishni lozim topamiz.

Kurs ishining dolzarbligi: Rimskiy-Korsakov ijodining mazmundorligi va asarlari garmonik jihatdan rangdorligini asosli yoritish.

Kurs ishining maqsadi: kompozitorning ijodiy serqirra maktabini yoritib berish.

Kurs ishining ob’ekti: Rimskiy-Korsakov ijodi va simfonik asarlari turkumi, opera janrlari.

Ishning nazariy-metodologik asoslari: Prezident I.A.Karimov asarlari, “Ta’lim to’g’risida”gi qonun, “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”, Davlat farmonlari, tadqiqot mavzusiga oid tadqiqotchi olimlar risola va qo’llanmalari hamda darsliklar tashkil etadi.

Kurs ishi: kirish, asosiy qism uchta reja, xulosa va foydalanilgan adabiyotlar ro’yxatidan iborat bo’lib, har bir reja, asosli ravishda yoritilgan.

1. N.A. Rimskiy-Korsakov ijodiy yo’li

Nikolay Andryeyevish Rimskiy Korsakov buyuk rus kompozitori buyuk to’plamning eng kuchlik asosidir. Rus halqi tomonidan yaratilgan boy ba'diy. madaniyat rus halquning tarixi uning hayoti Glinka davomchisi bo'lgan qiziqish va mexr muxabbat uyg'otib o'z aksini buyuk kompozitor ijodida topdi Rimskiy Korsakov 1844 yil 6-martda Novgard giberniyasi Tixvin shaxrida dunyoga keldi R Korsakov oilasi musiqiy oila edi. Otasi Fortarusano chalar oilasi va tog'asi halq ashillalari va operalardan parshalar kuylar edi. Bolaning musiqiy qobilyati eshitish qobilyati isil xotira ikki yoshida namayon bo'ladi. 6 yoshdan ota-onasi uni musiqa bilan shig'illantira boshlaydi. 11-12 yoshga yetib ma'lim yutuqlarga erushdi. Forterusanoda 4 va 8 qo'ldagi ijroda ishtirok eta boshladi. Lekin bu davda uning -mashg'ilotlari qiziqtirmas edi. Uning akasi dengiz leytenanti Voin Andreyevishning xatlari ta'sirida dengiz romantikasiga qiziqar va dengizchi bo'lishni orzi qular edi. Tez orada uning orzisi royobga shiqdi. 1856 yil Peterbirgdagi dengiz korrussiga o'qishga kiradi. U bi yerda 6 yil o'qiydi 1862 yil ini Gorida Marin unvoni bilan tamomladi. Lekin shu davrga kelib yosh Nikolayda musiqaga bo'lgan muxabbat uyg’onadi unga ayniqsa Glinka Bethoven Shibert asarlari yoqar edi. U endi musiqa bilan jiddiy shig'illanishga qaror qiladi. 1859 yilning kuzida ajoyib musiqashi va rusanist Konilledan saboq ola boshlaydi konille uini Bethoven Glinka asarlari bilan tanishturdi.

Musiqa olamiga kirib kelishi -Konille raxbarligida Korsakov bir qansha forterusano pyesalari yaratdi va simfoniya istida ish boshladi. Kompozitordagi iste'dodni ko'rgan Konille 1861 yil noyabr oyida o'z o'qivchisini Balakirov bilan tanishturadi va bi tanishivda yosh Korsakov hayotidagi katta o'zgarushlardan biri bo'lib qoladi Balakirov va uning to'garak a'zolari bilan bo'lgan 1 yillik miloqotdan so'ng i kompozitor bo'lishga axd qildi. Balakirov raxbarligida i birinshi simfoniyaning katta qismini yozdi va XIX asrning birinshi yarmidagi zamon musiqasi bilan tanishib bordi. Bular esa Bethoven Glinka ijodi edi. Shi bilan birgalikda Balakirov o'z o'qivchisini musiqiy shakl va cholg’ulashtirush

bilan tanishtirib bordi. Ota-onasuning talabi va do'stlarining maslahati bilan u dengizchi ma'limotini tamomlash uchun uzoq muddatli sayohatga jo'nashga majbir bo'ladi. 1862-yilning oktyabrida "Olmos" kemasida sayohatga jo'naydi Korsakov 1 oy Balakirov bilan muntazam ravishda xat yozishib turdi bo'sh vaqtlarini musiqaga bag'ishladi 1865-yil aprelda Olmos kemasi o’z sayohatuni yakinlaydi Korsakov ofitser unvoniga ega boladi.

1856-yil u Piterburgdagi dengiz qorpusiga o’qishga kirdi. Qorsakov o’qishni 1862-yil Gardemarin unvoni bilan tamomladi. Lekin shu davrga kelib yosh Nikolayda musiqaga bulgan muxabbat uygonadi. Unga ayniqsa Glinka, Betxoven, SHubert, SHopen, Mendelson, Meykber asarlari yokar edi. U endi musiqa bilan jiddiy shug’ullanishga qaror qiladi va 1859-yil kuzida Kanilleda taxsil ola boshlaydi. Kanille uni Betxoven, SHumer, Glinka, asarlari bilan tanishtirdi. Kanille raxbarlariga Qorsakov bir qancha fa-no pyessalari yaratdi va simfoniya ustida ish boshladi, Karkovskiydagi iste’dodni kurgan Konille o’z o’quvchisini 1861-yilning noyabr oyida Balakrov bilan tanishtiradi va bu tanishuv Karsakov xayotida muxim vokealardan biri bo’lib koladi. Balakrov raxbarligida 1-simfoniyaning asosiy qismini ezdi.

1862-yilning oktyabr oyida Qorsakov dengizchi ma’lumotini tamomlash uchun Olmos kemasida sayoxatga jo’naydi. Dengiz sayoxati Karsakovda katta ta’surot koldiradi. Sayoxat davrida xam u musiqani tark etmadi. 1865 yil aprel oyida Olmos kemasida o’z sayoxatini tamomlab afittser unvoniga sazovor buladiO 60-yillar Kompozitor o’zini iste’dodli simfonist sifatida ko’rsatdi. 65-yilning oxirida bepul musiqa maktabi Balakrov raxbarligida Qorsakovning 1-simfoniyasi yash radi. Simfoniyaning ijrosi katta muvoffakkiyat bilan o’tgan. 60-yillarning yirik asarlaridan biri Piskovitanka opegasidir. Operaning reja va librettasini tuzishda ko’rsatkichga Balakrov bilan Musorgskiy yordam berdi. Operaning premerasi 1873-yil marin teatrida namoyish etildi.

1871-yilning kuzidan Qorsakov Piterburg kontservatoriyasining professorlar safiga qabul qilindi. 1874-1875 yillar komi garmoniya kontrakut

cholg’ulashtirish bilan qattiq shug’ullandi. «Mayskaya noch», «Qorqiz», operalarini ikkita qo’shiqlar to’plamini yaratdi. 80-yillar Qorsakov asosan simfonik asarlar yaratdi va orasida «Ispan kaprichiosi», «SHaxrizoda» aloxida urin egallaydi. 80-yillar qorsakov Barodinning knyazdagi operasini Musorskiyning Xavanshina operasini qayta shug’ullantirdi.

2. N.A. Rimskiy-Korsakov simfonik ijodi

Rimskiy Korsakovning yozgan asarlari-1860 yillari kompozitor o'zini iste'dodli simfonist sifatida ko'rsatdi. 1865-yilning oxirida berusl musiqa maktabda Balakirov raxbarligida Korsakovning birinshi simfoniyasi "Yangi roda" simfoniyaning ijrosi katta mivoffaqiyat bilan o'tdi. Birinshi simfoniyadan so'ng Korsakov bir qator simfonik asarlar yaratdi ular ichida rus dostonlari va sharq obrazlari ertaklariga bag'ishlandi. 1860 yillarning yirik asarlaridan bin "Russkovinkatyanka" operasidir. Operaning reja va librettasini tuzishdi. Korsakovga Balakirov bilan Mizotskuy yordam berdi. Operaning premyerasi 1873-yilda Marin teatrida namoyish etishdi. 1870-yillar Korsakovning musiqiy

ijodida asosiy voqealardan biri ini 1871-yilning kuzida Peterbirg professorlar safiga qabil qilinishidir. 1874-1875 yillar kompozitor garmoniya kontrarusnt cholg’ulashtirush bilan jiddiy shig'illandi "Mayskaya nosh", "Qorqiz" operalarini ikkita qo'shiqlar to'plamini yaratdi. 1890 yillari Rimskiy Korsakov asosan opera va romans janrlarida ish olib bordi birin ketun ajoyib operalar pay do boldi. Ulardan "Satko", "Skazka o sare saltune" , "Motsart" va boshqalar oxirgi yaratgan operasi "Zolotoy petishok" operaning premyerasi kompozitor vafotidan song 1909 yil sentyabrida namoyish etiladi. Korsakov 1908 yil 8 iyunda Lyibenskda vafot etadi.

R. Qorsakov xayoti ijodi davomida o’n beshta opera yaratgan. Operalar mazmuni badiiy moxiyati shakli va musiqiy drama jixatdan juda rang-barangdir. Qorsakov yaratgan operalar liramantik, komedik, saterik, tarixiy ertak operasidir. Qorsakov «Qorqiz» operasini juda yoktirar. Operalardan eng etuk opera deb xisoblar edi. Operaning sюjeti A.N Ovstrakovskiyning ertak pyessasi asosida yaratilgan. Xalkning xayoti Ovstrovskiy pyessasi qorsakov operasida guzal yorug nafis kilib kursatilgan. Birindeylar kirolligi xalkni xakikiy ozod kuvonchi va yorug xayoti xakidagi orzularini uzida mujassamlashtirgan.

Opera kirish qismi turtta pardadan iborat. Opera arkestiring katta

bulmagan kirish qismi bilan boshlanadi. U tinglovchilarni baxorgi ertakka olib kirish qismi qorsakov programmali musiqasining ajoyib eng zur namunalaridan biridir. Operaning kirish qismi bir vaktning uzida xam kishki peyaj xam Qorbobo, Baxor, Leshiy obrazlarining ekspazittsiya (9 nomer) operatsining asosiy obrazlardan biri qor qiz obrazidir. Bu obraz bilan shug'ullanuvchilar birchi marta pragolda tanishadilar. Unda qor qiz ariya va ariettani ijro etadi. Ariya va Arietta Qor qiz obrazining xarakteristikasi va ekspazittsiyasidir. Bu nomerlarda kompozitor qor qiz obrazining asosiy qirralarini izoxlab bergan.

Uning real qirralarga xos bulgan tomonlar va shu bilan birga tabiat dunyosi bilan boglikligi Aria- Arietta butun opera davomida rivojlanishga ega buladi. «S podrujkami po yagudu xodt» Mi majorda yosh qizning bolalarcha shoxliklari, erkalanshlari shu bilan birga ertakosh urmon jonzotlaririing fantastik qirralari aks ettirilgan. Aria 3 qismli shaklda yozilgan (14-15№) Qor qizni Qor bobo bulgan murojati lya bimol majorli urta qismga utishni tashkil qiladi. Bu. mavzu Sel ashullalarining biridan xotirlash natijasida paydo buladi. Qor qiz obrazi - bir marta lirik mazmun bilan tulib boradi.

Arietta - «Subixolos sunexolo qor qiz»dagi san'at uygotgan insonlarga xos bulgan intilishni yanada tula namoyon etadi. Ariettaning lirik kuyi 0,5 ton intonatsiyalari asosida tuzilgan. Mavzuning garmoniyalarida esa doimo durr va moll uchtovushliklari aylanmalari bilan bir-biriga karama -karshi kuyiladi. SHu bilan birgalikda fleyta va klarnet oxista ijro etilayotgan aqort musiqani uzgacha joziba va engillik bilan tulib boradi. Kompozitsiyasi jixatdap arietta 3 qismli davriyadar iborat. Bu davriya 4 taktli kirish qismi bilan boshlanadi.

I parda

Qor qiz kupava bilan arietta ijro etadi. Bu lirik saxpada ikkita karama-karshi Qor qiz va kupava arietta ijro etiladi.

Qor qiz mexribond muloyim, юmshok tabiatli nafis qiz. Kupava uz xis tuygularini ochik bayon etuvchi shaddod qiz. Qor qiz ariettasida (g-moll) lirik inson obraziga xos bulgan xususiyatlar keng rivojlanadi. Arietta musiqasi iliklr

va samimiyatlikka tula kuy va юmshok ijro etiladi. YAkunlovchi taktlarda yoruglik kayfiyati urnatiladi. Minor nomdosh major bilan boglanib yorug xarakterii yoritdi.

I qism

Oxista kirish qismi bilan boshlanadi. (Largo E-to11)unda sюtaning asosiy personajlari shaxrizoda va SHaxriyor tasvirlab berilgan. Kirish qismi Sultanning mavzusi bilan boshlanadi. Bu mavzu 2 oktava oraligida urta va nast registrlarda torli va damli asboblar ijrosida yangraydi. (№111) SHaxrizoda mavzusi arfa jurligida yakkaxon skripkaga topshirilgan. Bu mavzu SHaxriyor mvzusiga juda yakindir. Lekin undan farkli ularok diatonikdir. Юmshok sekundalar ritmning bir tekisda xarakatlanishi SHaxrizoda obraziga mayinlik, nafislik olib kiradi. (№112) Kirish qismidan sung Allegro (Mi Major) ijro etiladi.

U rivojlovsiz sakata shaklida yozilgan. Allegro- tasvirlovchi axamiyatga zga bulgan bir nechta mavzu va muvafakkixtdan tuzilgan. Kirsh kisshii-pi asosiy mavzulari dengiz mavzusiga aylanadi. SHaxriyot mazusining uzgartirilgan xoldagi kurinish bosh partiyaning asosiy mavzusini tashkil etadi. Mavzu majorda boglik xolda yangraydi.

Asosiy partiya: Kengaytirilgan davriya shaklida yozilgan Davriyaning ikkichi bulagi boglovchi partiya rolini bajaradi. U do majorda yangraydi.

YOndosh partiya: Ikkita mavzudan iborat: ikkala mavzu xam Violanchell, Voltorka fleyta, klarnetlar yordamida dengiz manzaralari va unda suzib ketayotgan Simbatning suzib ketayotgan kemasi aks ettiradi. (№114) YOndosh partiyaning rivojlanishirenriziyaga olib keladi.

Repriziya: Repriziyada ekspozittsiyadagi mavzular takrorlanadi. Ular fakt notalik jixatidan uzgargan. YOndosh partiya E -DUR tonalligida 2-mavzusi nomdoshli minorli tonaligida reprizadan sung kichkina koda ijro etiladi.

II qism

(Lento si minor) Qorsokov bu kiemni «SHox kalandar» xikoyasi deb nomlagan edi. Bu kiemda yangi personaj kalanadr kiritiladi. Ikkichi qism

keigaytirilgai murakkab. Uchinchi qismli shaklda yozilgan. CHeka qismlari shox kalandar mavzusiga variattsiyalardir. Ikkinchi kiemning boshida yakkaxon skripka ijrosida letmotiva yangraydi.

Undan so'ng Kalandarning Xikoyasi eshitiladi. Bu kuy shoshilmasdan юmshok mayin ijro etiladi. Mavzuni Solo fakat turtta kontrabas jurligida ijro etiladi. (№117) Mavzu Gabay, Arfa, Skripka, Klarnetasboblari yordamida yash rab tobora shux shodon rake va tantanalar xarakterga eta buladi.

Ill parda: Qor qiz ariyasi. Bu aria uzida qorqizning yangi gurux va lirik xis tuygulari aks ettirilgan. Arioza monologda yakinrok. Bu bastaqorga qorqizdagi xis tuygu va uy- fikrlar beradi. Ariozada mavzularning katta qismi prologdagi aria va ariettadagi Qor qiz va Mizger saxnasi Qorqiz Ax Sietochki Vasilovskiy kushigini kuylamokda. SHu payt Mizger keladi va duet saxnasi boshlanadi. Kompozitor bu saxnada Mizger obraziga asosiy urinni beradi.

IV parda: Qor qiz bilan Mizger dueti endi Qorqiz юragi muxabbatga tu l a bo'lib, utgan uzgarish qorqizning musiqiy xarakteristikasi aks ettirilgan Mizger bilan bulgan duetda yangi qo'shiq mavzulari paydo buladi. Ulardan biri «Nejna Maskaюshix lюbovnыy napev»

3.Kompozitorning “Qor qiz” operasi

«Qorqiz» operasi-Rimskiy Korsakov qorqiz operasini juda yoqtirar operalar ichida eng yetik opera deb xisoblar edi. Opera syijeti A.N.Ostrovskuyning ertak pyesa asosida yaratgan halq hayoti Ostrovskuy pyesasi va Korsakov Operasida go'zal yorig' nafis qilib ko'rsatilgan. Berendiylar qirolligi haqiqatgo'y ozod qivonshli va yorig' hayoti xaqidagi orzularni o'zida mijassamlashtirgani. Opera kirish qismi va 4 pardadan iborat.. Opera arkestorning katta bo'lmagan kirish qismi bilan boshlanadi. U tinglovchini bahorgi ertakka olib kiradi.

Kirish qismi: Korsakov programmali musiqasuning ajsjyib eng namunalaridan biridir. Operaning kirish qismi bir vaqtning o'zida ham qishki peyzaj ham ertak obzalar qorbobo baxor va leshening ekspozitsiyasidir operaning asosiy obrazlaridan biri bi qorqiz obrazidir. Tunglovchular bi obraz bilan bir marta prolog bilan tanishadular unda qor qiz aria va ariettasini ijro etadi. Aria va ariettada opera qaxramoning xarakterustikasi va obrazi ekspozitsiyasi berilgan bi nomerlarda bastakor qorqiz obrazuning asosiy qirralarini izoxlab bergan. Uning real qizlarga xos bo'lgan tomonlari va shi bilan birga sexirli tabiat dinyosi bilan bo'g'liq bo'lgan. Qorqiz aria va ariettasi butun opera davomida katta rivojianishga ega bo'ldi. Aria “S podrijkami v pogodi xodit" yosh qizning bolalarsha sho'xliklari erkalanishlari bilan birga ertakona o'rmon jonzotuning fantastis qirralari aks ettirilgan. Aria 3 qismli shaklda yozilga. Qorqizni qorboboga bo'lgan minosabati o'rta qismga o'tishni tashkil qiladi. Bi mavzu lei ashilalaridan birini eslash natijasida pay do bo'ladi qorqiz obrazi bir marta lirik mazmun bilan olib boryapdi.

Ariyetta "Slihala ya slihala"qorqizdagi san'at iyg'otgan insonlarga bolgan intilishni namoyon qiladi. Ariyettaning lirik kuyi yarim ton intonasiyalari asosida tuzilgan mavzuning gormoniyalarida esa doimo mojor va minor ish tovishliklarining aylanmalari bilan bir biriga qarama qarshi qo'yiladi.

Ariyetta ish qismli davriyadan iborat. Bi davriya to'rt tajstii kirish qismi bilan boshlanadi.

Birinshi parda

Ariyetta ijro etadi: bi lirik saxnada ikkita qarama qarshi vakal nomerlar- qorqiz va qiorbobo ariettasi ijro etiladi. Qorqiz mexribon mifoyim yumshoq tabiatli nafis qiz. Qorbobo esa o'z xis tuyg’ularini ochiq bayon etadigan shaddod qiz. Qorqiz ariada lirik obraziga xos bo'lgan xisisiyatlar keng rivojlanadi. Arietta musiqasi samimiylikka to'la. Kuy keng va yumshoq ijro etiladi. Yakinlovchi taktlarda yorig'lik kayfiyati o'rnatiladi. Minor nomdosh mojor bilan bog'lanib yorig' xarakterni yaratadi.

Uchunshi parda

Qorqiz ariozasi. Bunda qorqizning yangi his va rashq tuyg’ulari aks ettirildi arioza monologga yaqinroq. Bu bastakorga qorqizdagi xis tuyg’u va o'y fikrlarini bayon etishga yordam berdi. Ariozada mavzuning katta qismi prologdagi aria va ariettadan olingan.

Qorqiz va mizgir saxnasi. Qorqiz "Ax svetoshki veselyoshki" qo'shig’ini kuylamoqda shu payit mizgir kiradi va duet saxnasi boshlanadi. Kompozitor bu saxnada mizgir obraziga asosiy o'rinngi beradi.

To'rtunshi parda

Qorqiz va bahoroy saxnasi bilan boshlanadi. Qorqiz bilan mizgir dueti qorqizning yuragi muxabbatga to'la bo'lib o'tgan qorqizdagi o'zgarish uning musiqiy xarakteristikasida aks ettirilgan. Mizgir bilan bo'lgan duetda yangi qo'shiq mavzusi paydo bo'ladi.

Final

Erib ketish saxnasi. Qorqiz obrazuning kulminasiyasi. Bi obrazning lirik tomoni keng bayon etilgan. Bi saxna erkin arioza shaklida bayon etilgan

Asosiy partiya: Kengaytirilgan davriya shaklida yozilgan Davriyaning ikkuchi bo’lagi bog’lovchi partiya rolini bajaradi. I do majorda yangraydi.

Yondosh partiya: Ikkita mavzudan iborat: ikkala mavzu ham Violanchell, Voltorna fleyta, klarnetlar yordamida dengiz manzaralari va unda

suzib ketayotgan Simbatning suzib ketayotgan kemasi aks ettiradi. (№114) Yondosh partiyaning rivojlanish irenriziyaga olib keladi.

Repriziya: Repriziyada ekspozittsiyadagi mavzular takrorlanadi. Ular faqat notalik jixatidan o'zgargan. Yondosh partiya E -DIR tonalligida 2-mavzusi nomdoshli minorli tonaligida reprizadan so'ng kichkina koda ijro etiladi.

Rimskiy Korsakov 1844-iil 6-martda Novgorod Giberniyasuning Tixvin shaxrida dinyoga keldi .•2. 1856-iil i Rusterbirgdagi dengiz qorrussiga o'qishga kirdi .

Qorsakov o'qishni 1862-iil Gardemarin invoni bilan tamomladi.

Unga ayniqsa Glinka, Betxoven, Shibert, Shopen, Mendelson, Meikber asarlari yokar edi •5. 1859-iil kuzida kanilleda taxsil ola boshlaidi.

Konille o'z o'qivchisini 1861-iilning noyabr oyida Balakrov bilan tanishtiradi.

Balakrov raxbarligida 1-simfoniyaning asosiy qismini yozdi

4.Shaxrizoda Sharq siyitasi

Sharq tematikasi nafaqat R. Karsokov balki «Buyuk to'plam» bastakorlarining ijodi ham o'rin egallaydi. Balarkov to'garagining a'zolari Sharq mamlakatlari (Kavkaz, O'rta Osiyo, Arab mamlakatlari» xakq musiqiy san'ati izlariniig ajoyib asarlari bilan boyitdi. Korsakov ham o'z asarlari bilan Sharq mavzusiga bag'ishlangan rus klassik musiqasini yanada boyitdi.

Shaxrizoda arab xalquning, tabiatuni, hayotuni, sa'atuni aks ettirgan. Janr eruszotlari fantastik eruszotlar bilan tabiat ko'rinishlari muxabbat saxnalari bilan almashinib turadi. Dastlab kompozitor. Syitaning xar bir qismiga aloxida nom berdi. Lekin keyinrok syitaning noino va imimii dasto'rini saklagan xolda xar bir kimning nomini olib tashladi. Syita «1001 kecha» nomli arab eratklari asosida yozilgan to'rt qismdan iborat.

III qism: (Andantuno sol major) Syitaning eng lirik qismlaridir. «Shox va Malika» nomiga ega bo'lgan bastakor bi qismga ham rivojlovsiz sanata shakladan ham foydalangan.

1-mavzu- Eng kuychang muxabbat xislariga tiladir. I Shaxrizoda Peytmotivuning intonattsiyalari asosida tuzilgan, kuyni avval skripkalar sing shallanshellar ijro etadi. Ularga birin-ketun gaboylar klarnet jor bo'ladi. (№120)

2-mavzu si bimol major tonnaligida kuychang emas balki raqs xarakterida, Kuyni klarnet torli cholg'ularning ruszzikatosi yordamida ijro etiladi.

IV-qism: Bogdoddagi xalq bayramini aks ettiruvchi qism. Bu qismda orkestr muxim rol o'ynaydi. IV qism kirish qismi bilan boshlanadi. I Shaxrizod Shaxriyorning mavzulari asosida tuzilgan. Mavzu kaxramoni botir, jasir xarakterga ega. I 3 marta yangraydi. Mavzuning to'xtovsiz rivojlovsiz, kulminattsiyani tayyorlaydi. (Syita esa) kulminattsiya esa syitaning imimiy kodasiga olib ksladi. Oxirgi marta solani skripka Shaxrizodaning Leytmotivini ijro etadi. Shaxriyorning mavzu bilan syita yakinlanadi. R Korsakov «Shaxrizoda» syitasi XIX asr Evropa musiqasini buyuk namunalardan biridir.

XULOSA

Donishmand xalqimiz azaldan kuy va qo'shiqni bola qalbiga tez yo'l topa olishi, ruhiyatiga ijobiy ta'siri ko'rsatishi, yaxshi xulq va odobli hamda yaxshi fazilatlarni shakllanib borishida katta ta'sir kuchiga ega ekanligini chuqur anglab etgan. Oilada farzandni qo'shiq aytishga, soz chalishga o'rgatish ota-ona orzusi sanalgan, shu niyat bilan xonadonda biron-bir cholg'u soz saqlanishi odat qilingan. CHunki, bola hali yurishni, so'zlashni bilmasdan turib, musiqani eshitib, turli qo'l harakatlarini bajarib, musiqaga munosabatini bildiradi. Bola tarbiyasida o'zbek oilalarining o'ziga xos, uzoq tarixiy sinovlardan o'tgan ajoyib an'analari bor.

Bu borada xalqimizning milliy ma'naviyati hamma vaqt umuminsoniy va milliy qadriyatlarning tarkibiy qismi bo'lgan. SHunga ko'ra, «qadriyat» degan tushunchaning o'zi «qadr-qimmat» degan ma'noni anglatadi. Ma'naviy qadriyat esa, halollik, poklik, haqiqat, vijdon, ma'rifat, go'zallik, adolat, burchga sadoqat, iymon singari fazilatlarni o'zagi bo'lib hisoblanadi.

Hayotda faol ijtimoiy burchga ongli munosabatda bo'lish, so'z bilan ish birligining kundalik xulq-atvor ko'nikmasiga aylanishi inson shaxsi uchun zarur fazilatdir. Ushbu holatlarni shakllantiradigan axloqiy tarbiya, o'quvchilarning ijtimoiy faolligi, jamiyatga, muhitga, insonlarga madaniy munosabati, ma'naviy qarashlari turli faoliyatlarda ijobiy amalga oshiriladi. Faqat etuk axloqqina insonlar hayotining mazmuni va maqsadi to'g'risida haq tushunchalarini hosil qiladi.

Axloq inson hayotida o'z-o'zini idora qilish me'yorlarini, atrofdagilar bilan munosabatda bo'lish madaniyatini, halol ishlab to'g'ri turmush kechirish mezonlarini belgilaydi. Hozirgi kunda o'zbek xalqi ma'naviyati tarkibiga kiruvchi axloqiy qadriyatlar ham mazmun jihatdan yanada kengayib bormoqda. Xalq og'zaki musiqa ijodi doimo so'z, kuy va ijro birligida namoyon bo'ladi, ya'ni unda so'z kuylanadi, kuy esa so'z orqali muayyan ifoda tusini oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. I.A. Karimov «O`zbekiston XXI asrga intilmoqda». «O`zbekiston», Toshkent, 1999.
2. I.A.Karimov «Barkamol avlod orzusi» T.1998y.
3. I.A.Karimov «O'zbekiston buyuk kelajak sari» T.1998y.
4. YU.V.Keldish,T.V.Korjenyants , E.V.Levashyov, N.A.Listova,
5. M.Sokolova «Istoriya russkoy muziki».M. Muzika 5tom 1998.
6. Urmanova L.A. Rus musiqa tarixi T. 2011
7. A.Damaskin.Ruskaya muzikalnaya leteratira. Moskva 1958y.
8. Ruskaya myzikalnaya entiklapediya. Moskva 1958y.

N.A. Rimskiy-Korsakov (1844-1908)

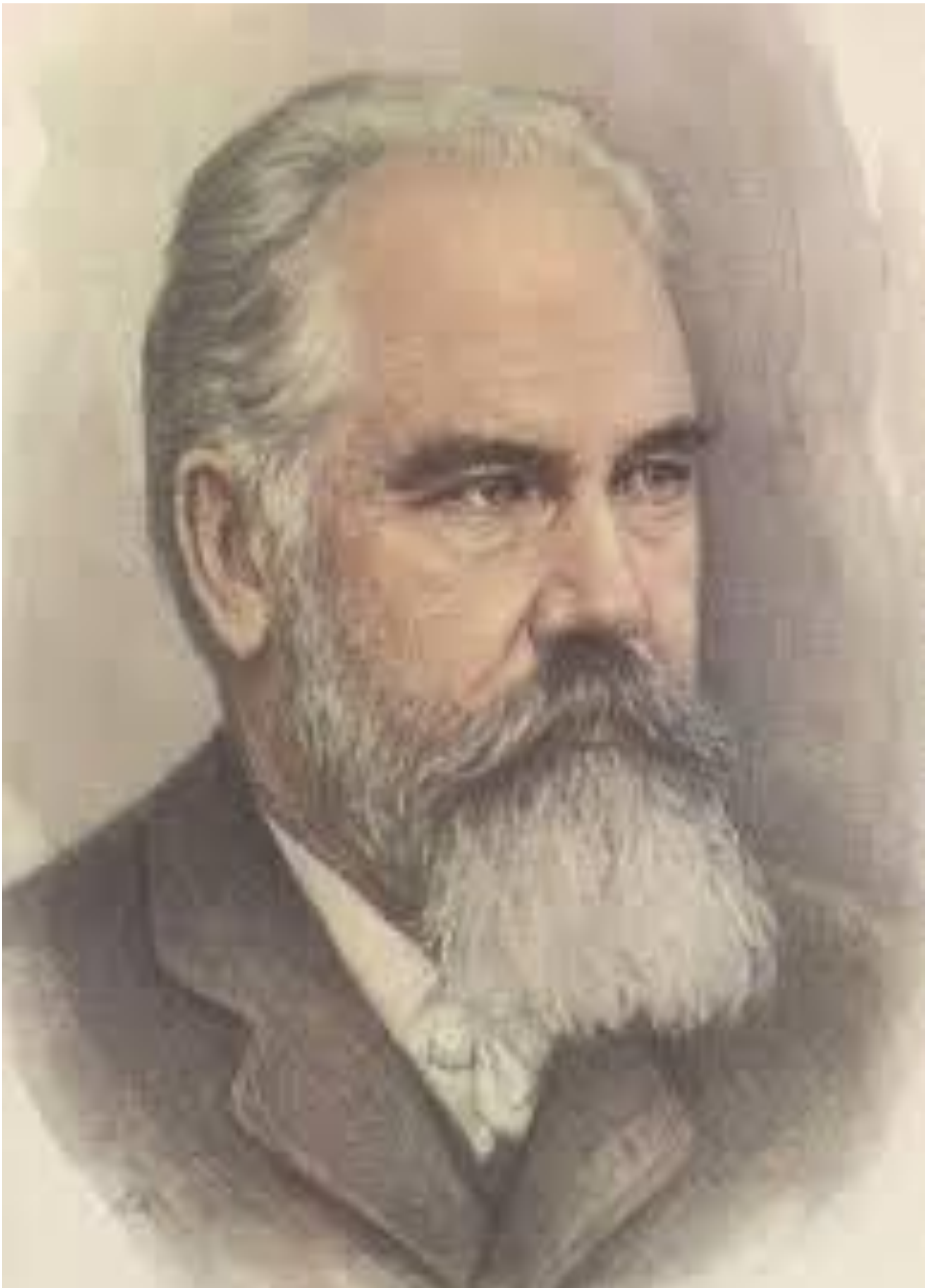

ВАСИЛИЙ СЕРГЕЕВИЧ КАЛИННИКОВ

Художник А. Кручина

© «Изобразительное искусство». Москва. 1984
4-497. Т. 45 000. Ц. 5 к. З. 1779. Т. № 5

К $\frac{5107000000-258}{024(01)-84}$ КБ-18-39-83

MUNDARIJA

Kirish..4-6
I.Asosiy qism..7
1. N.A. Rimskiy-Korsakov ijodiy yo'li..7-10
2. N.A. Rimskiy-Korsakov simfonik ijodi.. 11-16
3. Kompozitorning "Qor qiz" operasi..17-20
Xulosa...21-22
Foydalanilgan adabiyotlar...23
Ilovalar...24-34